

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
17:46	16:32	ירושלים
17:47	16:49	תל אביב
17:46	16:47	חיפה
17:49	16:52	באר שבע

פרשה זו עוסקת ביציאת עם ישראל ממצרים והמפגש עם פרעה וחילו על שפת ים סוף; קריעת ים סוף וטביעת המצרים; מי מרה; רדת המן והגעת השלו לאחר בקשת בני ישראל, וציווי ה' לשמור מן המן להראות לדורות הבאים את הבטחת ה' לעמלי תורה; תלונת בני ישראל על המים ברפידיים והוצאת מים מן הצור על ידי משה; מלחמת ישראל ועמלק.

בפרשתנו מצוות 'לא תעשה' אחת: שלא לצאת מחוץ לתחום העיר ביום שבת – אלפיים אמה.

פרשתנו פותחת בתיאור יציאת עם ישראל מארץ מצרים¹ ואזהרת ה' שיאריכו את הדרך ולא יעברו דרך ארץ פלשתים, מחשש כי "בראותם מלחמה ושבנו מצרימה"². יחד עימם נושאים בני ישראל את עצמות יוסף ואחיו לאור השבועה שעברה מדור לדור. הליכתם מונחית על ידי הקב"ה באמצעות עמוד הענן ההולך לפניו במהלך היום, ולקראת הלילה מגיע עמוד האש להאיר להם. בציווי ה' פונים בני ישראל לכיוון מצרים על מנת להטעות את פרעה שהם תועים במדבר, וה' מנחה אותם לחנות אל מול 'בעל צפון'³.

פרעה מתעדכן על ידי עבדיו שנשלחו להצטרף אל בני ישראל כי למרות תום שלושת הימים אותם בקשו לחוג לאלוקיהם, העם לא מראה סימנים על חזרה צפויה "ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם". פרעה מכין בעצמו את מרכבתו ויוצא בראש עמו, אותם משכנע להצטרף ולהיפרע מבני ישראל שהשאירם ביציאתם חסרי כל, מלבד הסבל שעברו בתקופת ה'מכות'⁴. המצרים פוגשים את בני ישראל על שפת ים סוף והללו צועקים לה' שיושיעם. הם באים למשה בביקורת וטוענים כי היה עדיף להישאר עבדים לפרעה כפי שאמרו לו כבר במצרים, ולא למות במדבר. משה מרגיע אותם ואומר: "ה' ילחם לכם ואתם תחישון". ה' פונה אל משה ומורה לו לומר להם להתקדם ולא לחשוש מטביעה בים, כי זכות אבותיהם והזכות שלהם - שהאמינו בה' ויצאו ממצרים - תביא לקריעת הים. הקב"ה מורה לו להטות מטהו כנגד הים ולבקוע אותו לשניים ובכך לאפשר את מעבר העם. הוא מבטיח לו כי פרעה וחילו ינסו אף הם לחצות ושם יפרע מהם. "ויסע מלאך האלוקים⁵ ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם" ועמוד הענן נעמד חוצץ בינם לבין מחנה מצרים.⁶ כדבר ה', עם הנפת המטה על ידי משה נחצה הים, ובני ישראל חוצים דרך קרקעית הים שהתייבשה ואחריהם נכנסים המצרים. אדמת הים, הפכה כעת לבוץ רותח שהמיס את גלגלי מרכבות המצרים וה' מורה למשה להטות מטהו בשנית ולסגור את הים על המצרים.

¹ רש"י (יג, יח) לומד מלשון הפסוק: "וחמושים". כי העולים ממצרים היו רק חמישית מן העם, ואילו השאר מתו במכת חושך מאחר ולא רצו לצאת ממצרים.
² היו שם עצמות 300,000 בני שבט אפרים שניסו לעלות לארץ ומתו על ידי הפלשתים בגת. דבר זה יכול היה לזרוע פחד בקרב העם מפני העתיד לקרות להם ולגרום להם לשוב למצרים (רש"י טו, יד).
³ רש"י (יד, ב) מפרש שהייתה זו 'עבודה זרה' היחידה שלא השמיד הקב"ה במכת בכורות, כדי שיחשבו שלא יכול היה כנגדה, וכעת יראו מצרים שהיא לא מנעה את יציאת עם ישראל.
⁴ רש"י (שם, ז) מבאר שמקור הבהמות של חיל פרעה היה מאותם "יראי דבר ה'" שהניסו את בהמותיהם לתוך הבית ולא מתו במכת דבר. כלומר, גם מי שנראה היה כירא ה', הוא בעצם רשע גמור.
⁵ רש"י (שם, יט) מציון, כי אזכור שם אלוקים שהוא מידת הדין מלמד אותנו שהיה דין בשמים באותה העת, האם ינצלו ישראל או יטבעו בים יחד עם המצרים.
⁶ רש"י (שם, שם) מבאר כי בכל ערב, לאחר הגעת עמוד האש היה עמוד הענן מסתלק, אך כעת הלך ועמד בינם לבין מצרים על מנת להחשיך למצרים, ועל מנת להדוף את החיצים שירו לכיוון בני ישראל ולהשיבם בחזרה אל המצרים.

לזכות חסופי עזה במלחמה ובכללם: אלכסנדר בן נינה בתוך כלל ישראל הזקוקים ומצפים לישועת ה'.

ולעילוי נשמת הילדה הטהורה חיה מרגלית בת צבי חנוך.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

העם שרואה את הניסים הגדולים מתמלא באמונה בה' ובמשה עבדו. הם מודים לה' ומהללים אותו. הם מציינים את העובדה שה' מתגאה רק⁷ על גאים,⁸ ואת כך שאלהותו עליהם לא התחילה רק כעת בראייתם את יד ה', אלא עוד מזמן אבותיהם. מציינים לשבח כי: "ה' איש מלחמה ה' שמר"⁹ כלומר, שגם בזמן מלחמה אוחז הוא במידת הרחמים ומפרנס את כל העולם.¹⁰ ואת עוצמתו עד שברוח אפו העמיד את מי הים כקירות. הם מדגישים את מידת הצדק של הקב"ה שנפרע מאת כל אדם בדיוק כפי שמגיע לו.¹¹ לקראת סוף השירה מתנבא משה על כך שלא יכנס לארץ באומרו: "תביאמו¹² ותטעמו בהר נחלתך".

מרים שרואה את המים מכסים על מצרים, יוצאת עם נשות ישראל בתופים¹³ ובמחולות להודות לה'.

בני ישראל יוצאים מהים ולאחר שלושה ימים במדבר אוזלים המים בכליהם, והמים שמוצאים במקום חנייתם מרים ולא ראויים לשתייה. הם מתלוננים למשה ובמענה לתפילתו, מורה לו ה' לקחת עץ מר בשם 'ארדופני' ולהשליכו למים בכדי שימתקו.¹⁴ במקום החנייה הבאה, הם מוצאים שתיים עשרה מעיינות ושבעים דקלים.

משם הם ממשיכים למדבר סין והאוכל שהביאו ממצרים אזל. הם מתלוננים למשה ואהרון שהוציאו ממצרים, וטוענים כי היה עדיף להם למות ביד ה' במצרים: "בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע". הקב"ה מודיע למשה כי יוריד להם אוכל מהשמים ששה ימים בשבוע, ובכך יבחן את אמונתם בו לשמוע לאזהרה שלא יותירו מיום ליום הבא, ולא יצאו בשבת ללקוט מן. משה ואהרון מספרים לעם כי מידי ערב¹⁵ יקבלו שלו, ובבוקר ירד להם מן השמים. לאחר שמתחיל המן לרדת, מורה להם משה ללקוט 'עומר' (מידת נפח) בלבד לכל אדם. בני ישראל למדים כי בלא קשר לכמות שלקטו, כאשר מדדו הם מצאו כשיעור העומר בלבד לכל אדם. בניגוד להוראת משה על פי ה' שלא להותיר מן המן ליום הבא ולהאמין בה' שיוריד גם מחר, הותירו דתן ואבירם ובבוקר מצאו כי התליע כל מה שהשאירו. מה שלא הספיקו בני ישראל לאסוף, נמס.¹⁶ ביום שישי מוצאים בני ישראל כי הכמות שנאספה כפולה מזו של יום רגיל. משה מרגיע אותם כי מחר הם מצווים על שביתה ממלאכה ולכן ירד היום כמות כפולה, ועליהם להכניס למאכל מבעוד יום וזה לא יתקלקל עד הבוקר. בבוקר יום השבת אומר משה לעם כי היום לא ירד מן. דתן ואבירם, שהותירו בחוץ מן

⁷ כלי יקר טו, א

⁸ פרעה (אור החיים שם, שם)

⁹ רש"י (שם, ג) מבאר כי באו להדגיש את עובדת היות מלחמות ה' בשמו, ולא בכלי נשק.

¹⁰ בשונה משאר מלכים שזנחים תחום זה בזמן המלחמה (רש"י שם, שם).

¹¹ רש"י (שם, ה) מבאר את העובדה שטביעת המצרים מתוארת כמו קש, אבן ועופרת. שכל אחד סבל בטביעתו בהתאם למידת רשעתו: הרשעים טבעו לאט כמו קש שצף על מים, וסבלו הרבה, והרשעים פחות, טבעו כאבן או עופרת שכבדה מהאבן ובכך סבלו פחות.

¹² ולא תביאנו.

¹³ דבר זה מצייין רש"י (שם, כ) לשבחן של בנות ישראל שהביאו איתן כלי זמר ביציאתן ממצרים, מתוך אמונה שהקב"ה יעשה להן ניסים ותהיה הזדמנות להודות לו.

¹⁴ הפסוק מצייין כי "שם ניסה" את העם לראות אם יבקשו יפה ממה שיתפלל, או יתלוננו. הר"ן בדרשות (דרוש ג) מפרש שה' ניסה את כוחות הטבע בהוראתו למשה להשליך עץ מר על מנת להמתיק מים. בכך רצה ה' להראות לעם כי הוא שליט על הטבע. על פי זה מסביר הר"ן את הבטחת ה' בפסוק הבא, כי אם יקיימו ישראל את המצוות: "כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". שיכולת ה' להבטיח רפואה (ויותר מכך, שכלל לא יחלו) כתוצאה של קיום מצוות, כי "אני ה' רופאך" הרופא האמיתי שנותן את כוח הרפואה בצמחי המרפא, בשונה מרופאים בשר ודם שרק יודעים להתאים תרופה למחלה, אך לא בוראים את כוח הרפואה.

¹⁵ רש"י (טז, ו-ז) מבאר כי כנגד אמירת בני ישראל שמה ואהרון הוציאו מצרים, אמרו משה ואהרון כי ה' הוא זה שעושה דברים, והנה מביא להם בשר שלו. והגעת השלו בערב כאשר אין זמן להכינו הייתה בשל בקשתם דבר שאינם צריכים לו כמו לחם, אלא הגיעה ממקום של תאוה. לכן נאמר בשלו: "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם ממצרים". לעומת זאת במן נאמר: "ובקר וראיתם את כבוד ה'". שאת מה שבקשו לצורך הם מקבלים מייד בבוקר.

¹⁶ ממים אלו שתו בעלי חיים וטעם בשרם הפך למשובח ביותר, בכך התפרסם שבחם של ישראל שזכו לכך (רש"י שם, כא) לזכות חסופי עזה במלחמה ובכללם: אלכסנדר בן יונה בתוך כלל ישראל הזקוקים ומצפים לישועת ה'.

ולעילוי נשמת הילדה הטוהרה חיה מרגלית בת צבי חנוך.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

בליל שבת מתוך רצון להראות לעם שבניגוד לדברי משה ירד מן, לא מוצאים מאומה. הקב"ה כועס על הדבר ואומר למשה: "עד אנה מאנתם¹⁷ לשמר מצוותי ותורותי". משה מצווה את העם שלא לצאת ממקומם¹⁸ ביום השבת. הפסוק מתאר את מראה המן כעגולים לבנים ומציין כי טעמו היה "כצפחית בדבש". בציווי ה' מורה משה לאהרון למלא צנצנת במן ולהניחה למשמרת בארון הברית, על מנת להראות בעתיד לנמנעים מלימוד תורה בטענה שצריכים להתפרנס, שה' הוא המפרנס, כפי שראו כולם שהוריד להם מן מהשמים.¹⁹ הפסוק מציין כי בני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה.²⁰

בני ישראל ממשיכים במסעם ומגיעים לרפידים. בהיעדר מים הם מתלוננים למשה שתמה על חוסר אמונתם בה' וביכולתו להביא להם מים במדבר. הם מתלוננים בפניו על זה שהוציאים ממצרים להמיתם בצמא ומשה מבקש מה' לדעת מה לעשות עם העם שעוד רגע עומד לסקול אותו. "ויאמר ה' אל משה עבור לפני העם",²¹ עם מטך העשוי אבן סנפרינון, והכה בו את הסלע. משה עושה כדבר ה' לעיני זקני העם, ומים רבים החלו לצאת ולהרוות את צימאון העם. על שם המריבה שעשו כביכול בני ישראל עם ה' ועל ניסיונם לבחון את מציאות ה' בקרבם, נקרא המקום 'מסה ומריבה'.

כעונש על כפיות הטובה שהפגינו העם בחוסר הכרתם בחסד ה' שהוציאים ממצרים, מביא הקב"ה את עמלק שילחם בהם. משה מורה ליהושע: "בחר לנו²² אנשים²³ וצא הלחם בעמלק". משה פונה להתפלל ומרים את ידיו לשמים, על מנת שיעורר הדבר את ישראל לחשוב על היושב במרומים ולפנות אליו בתפילה. "וידי משה כבדים"²⁴ ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרון וחור תמכו ידיו". לאחר הניצחון בקרב מורה ה' למשה: "כתוב זאת זיכרון בספר²⁵ ושים באוזני יהושע²⁶ כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים". משה בונה מזבח לה' על הנס שאירע: "ויאמר כי יד על כס²⁷ י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר".

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה
0532547332
או לחצו כאן

חידות לפרשת בשלח

1. היכן למדנו שגם המצרי הכי טוב היה בן מוות? (יד, ז)
2. מה היה מיוחד בבניגנתן של מרים ובנות ישראל? (יד, כ)
3. מה היה שכרם של המצרים שהצדיקו עליהם את הדין? (טו, יב)
4. במשך כמה זמן ירד מן לבני ישראל במדבר? (טז, לה)

¹⁷ רש"י (שם, כב) מבאר שהייתה ביקורת ביד ה' על משה שלא הודיע לעם מבעוד מועד על מצוות השבת, ועל הצורך להכין הכל מראש, והמתין עד שבאו בתמיהה לשאול על הכפלת המן ביום שישי.
¹⁸ [פ'ג] הגבלת הליכה בשבת לאלפיים אמה מהעיר, והגדרת איסור ההליכה שם בארבע אמות (כלומר הליכה של ארבע אמות מעבר לתחום המותר בהליכה).
¹⁹ בימי ירמיהו (רש"י שם, לב).
²⁰ רש"י (שם, לה) מבאר שהאוכל שהביאו איתם ממצרים קיבל טעם של מן. בכך מיישב את העובדה כי המן ירד מעט פחות מארבעים שנה. שהרי החל לרדת בט"ו באייר, ופסק בט"ו ניסן של שנת הארבעים – כלומר ארבעים שנה חסר חודש.
²¹ הקב"ה מבקש לגעור בכך במשה על שהוציא לעז על עם ישראל (רש"י יז, ה).
²² מכבד את תלמידו בכך שמשווה אותו אליו (רש"י שם, ט).
²³ רש"י (שם, שם) מבאר שביקש שיביא אנשים יראי חטא, או בקיאים בהסרת כישופים בהם השתמשו הפלשתים במלחמותיהם.
²⁴ רש"י (שם, יב) מביא שהיה זה בגלל שנתעצל משה במצווה וביקש מיהושע להתכונן למלחמה.
²⁵ את העובדה שעמלק התגרה בהם לחינם ועל כן מצווים אנו למחותו (רש"י שם, יז).
²⁶ בכך רמז ה' למשה שיהושע יכניס את העם לארץ ישראל (רש"י שם, שם).
²⁷ רש"י (שם, טז) מבאר שהקב"ה אחז בכיסאו ונשבע בו שלא יפסיק את המלחמה בעמלק. ולכן נאמר בפסוק לשון חסר 'כס', שאין ה' שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זכרו של עמלק.

לזכות חטופי עזה במלחמה ובכללם: אלכסנדר בן נינה בתוך כלל ישראל הזקוקים ומצפים לישועת ה'.

ולעילוי נשמת הילדה הטהורה חיה מרגלית בת צבי חנוך.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל